

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องสภาพและความคาดหวังในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ มีขอบเขตการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐาน และแนวทางการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. สภาพและความคาดหวัง

- 1.1 ความหมายของสภาพ
- 1.2 ความสำคัญของสภาพ
- 1.3 ความหมายของความคาดหวัง
- 1.4 ความสำคัญของความคาดหวัง

2. โรงเรียน

- 2.1 ความหมายของโรงเรียน
- 2.2 ความสำคัญของโรงเรียน
- 2.3 บทบาทของโรงเรียน
- 2.4 บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน

3. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

- 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.2 ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน ตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

3.2.1 การให้บริการชุมชน

- 1) ความหมายของการให้บริการชุมชน
- 2) ลักษณะของการให้บริการชุมชน

3.2.2 การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

- 1) ความหมายของการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
- 2) ลักษณะของการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

3.2.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

- 1) ความหมายของการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ
- 2) ลักษณะของการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

3.2.4 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) ความหมายของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ลักษณะของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.5 การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

1) ความหมายของการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

2) ลักษณะของการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

3.2.6 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

1) ความหมายของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2) ลักษณะของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สภาพและความคาดหวัง

1. ความหมายของสภาพ

สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6 (2536, หน้า 28) ได้ระบุว่า สภาพ หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดการพัฒนา

คาฟแมน (Kaufman, 1981, pp. 8-343) กล่าวถึง สภาพ หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้ในแต่ละจุดประสงค์หรือเป้าหมาย

สตีลส, และโพเตอร์ (Steers, & Porter, 1991, p. 245) ได้กล่าวว่า สภาพ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากความสมดุลภายในที่ทำให้แต่ละบุคคลต้องการดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้สภาพมีความสมดุลตามปกติ

ฮอดจ์กินสัน (Hodgkinson, 1991, p. 94) ได้ให้คำจำกัดความว่า สภาพ คือ สิ่งที่เป็นอยู่ ดำรงอยู่ หรือคงอยู่ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกัน มีความสมดุล

จากนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า สภาพ หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่หรือดำรงอยู่ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ปฏิบัติอยู่และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เกิดการพัฒนา

2. ความสำคัญของสภาพ

สำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 6 (2536, หน้า 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพว่า เป็นเรื่องของสิ่งที่ดำรงอยู่หรือเป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีอิทธิพล

ทำให้บุคคลแต่ละบุคคล มีความคิดเห็นที่สนองตอบต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันออกไป บุคคลจะมีความรู้สึกมากหรือน้อยเกี่ยวกับสิ่งใดนี้ บุคคลรอบข้างมีอิทธิพลอย่างยิ่ง

สตีเยส, และโพเตอร์ (Steers, & Porter, 1991, p. 247) ได้กล่าวว่า สภาพเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ หรือคงอยู่ อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต สภาพเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นมาของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรูปแบบหรือวิธีการที่ใช้อยู่และเป็นความทรงจำของคนหมู่มาก

ฮอดกิ้นสัน (Hodgkinson, 1991, p. 94) กล่าวว่า สภาพเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่หลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วจนบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ สภาพจากการดำเนินการจะช่วยบอกถึงความก้าวหน้าในการทำงานหรือการพัฒนางานนั้นสัมฤทธิ์ผลแค่ไหน สิ่งใดควรได้รับการแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้การทำงานในครั้งต่อไป บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สภาพ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงรูปแบบหรือลักษณะของการทำงาน หรือลักษณะการดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งการดำเนินการนั้นจะส่งผลต่อบุคคลรอบข้างทั้งในลักษณะเชิงบวกและเชิงลบ ตามที่ผู้ดำเนินการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ไว้ สภาพในการดำเนินงานจะเป็นแนวทางให้ผู้ดำเนินการได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาต่อไปในอนาคต

3. ความหมายของความคาดหวัง

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538, หน้า 160) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่า หมายถึง สภาพการณ์ที่คนหรือกลุ่มคนมีความมุ่งหวังที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 303) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความคิดล่วงหน้าของบุคคลที่จะใช้ความพยายาม ความเพียรที่จะทำให้ตนประสบความสำเร็จในการทำงาน สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541, หน้า 203) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความพยายามของบุคคลที่กระทำอย่างตั้งใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือผลประโยชน์ของตนเอง

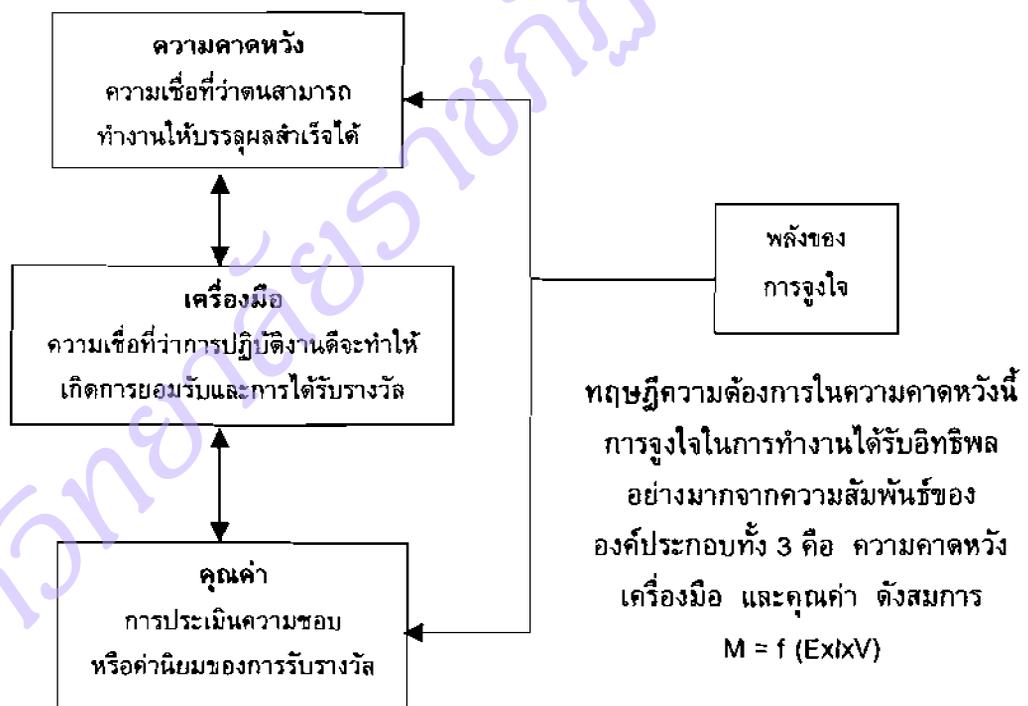
พนัส หันนาคินทร์ (2542, หน้า 192) กล่าวว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความนึกคิดของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลของการกระทำที่เกิดจากพฤติกรรมนั้น ซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เอง

เลนท์, และคนอื่นๆ (Lent, et al., 1987, pp. 293-298) ได้ให้ความหมายของความคาดหวังว่า หมายถึง ความเชื่อในความสามารถของบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานที่กำหนดหรือประสบความสำเร็จในการกระทำนั้นๆ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความเชื่อของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลของการกระทำที่เกิดจากพฤติกรรมนั้น

4. ความสำคัญของความคาดหวัง

ฮอย, และมิสเกล (Hoy, & Miskel, 2001, p. 146) ได้กล่าวถึง ความต้องการในความคาดหวัง โดยกล่าวว่า บุคคลมีความต้องการที่จะคาดหวังในสิ่งที่ตนปรารถนาในอนาคต โดยเชื่อมั่นว่าสามารถปฏิบัติตามที่ตนคาดหวังจนบรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งผลสำเร็จนั้นจะนำไปสู่การได้รับรางวัล ฮอยและมิสเกล วิเคราะห์ว่าทฤษฎีความต้องการในความคาดหวัง (the need of expectancy theory) ถูกกำหนดขึ้นมาจากแนวความคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ ความคาดหวัง (expectancy) เครื่องมือ (instrumentality) และคุณค่า (value) ดังภาพ 2

ภาพ 2 ทฤษฎีความต้องการในความคาดหวัง

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ความคาดหวังเป็นแรงจูงใจภายใน ที่จะช่วยให้ผู้ที่คาดหวังสามารถแสดงพฤติกรรมหรือประพฤติตนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความมั่นใจมากขึ้นและความมั่นใจนี้จะนำไปสู่ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถที่สูงขึ้นต่อไป

โรงเรียน

1. ความหมายของโรงเรียน

วิชาการศึกษา (2544, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนว่า หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 8) กล่าวว่า โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (2546, หน้า 22) ให้ความหมายของโรงเรียนว่า หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า สถานศึกษาหมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

2. ความสำคัญของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 24) ได้สรุปความสำคัญของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. เป็นที่ศึกษาเรียนรู้สำหรับชุมชน
2. เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ
3. เป็นแหล่งให้การสนับสนุนในการพัฒนาชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2535, หน้า 26-27) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งรวมวิชาการต่างๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของชุมชน
2. เป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน
3. เป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน
4. เป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจการ และบริการต่างๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน
5. เป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4-21) กล่าวว่า โรงเรียนมีความสำคัญคือ เป็นที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่างๆ ของชุมชน เป็นแหล่งศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชน และให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า โรงเรียนมีความสำคัญ คือ

1. ให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพแก่ชุมชน
2. การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา
3. การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น
4. การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ

สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์การพัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำ หมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า 3) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความสำคัญทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนไว้ นั่น พอสรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษแก่สมาชิกในสังคม รวมทั้งการผลิตเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศการพัฒนาประเทศจะไม่เกิดขึ้นถ้าขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ การที่จะได้ทรัพยากรที่มีคุณภาพก็ต้องอาศัยการศึกษา การที่สถานศึกษาจะสามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3. บทบาทของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2544, ม.ป.ป.) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อ การเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิก ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัด กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษาที่หน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

สถาบันราชภัฏเทพสตรี (2546, หน้า3) กล่าวว่าถึงโรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญคือ จัด กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์และ การประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32-38) ได้กำหนดบทบาทการบริหารงานของ โรงเรียน ไว้ 4 งานด้วยกัน คือ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป ซึ่งกำหนดขอบข่ายงานดังนี้คือ

1. การบริหารงานวิชาการ

1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

1.4 การวิจัยเพื่อคุณภาพการศึกษา

1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

1.6 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

1.7 การนิเทศการศึกษา

- 1.8 การแนะแนวการศึกษา
- 1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.10 การส่งเสริมด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน

และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

- 2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- 2.2 การจัดสรรงบประมาณ
- 2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน และผลการ

ดำเนินงาน

- 2.4 การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
- 2.5 การบริหารการเงิน
- 2.6 การบริหารบัญชี
- 2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล

- 3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- 3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- 3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- 3.4 วินัยและการรักษาวินัย
- 3.5 การออกจากราชการ

4. การบริหารงานทั่วไป

- 4.1 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.3 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.5 การจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 4.7 การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป
- 4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- 4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.10 การรับนักเรียน

4.11 การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบนอกระบบและตาม
อัธยาศัย

4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.13 การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน

4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคลชุมชน
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ

4.17 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

4.18 การบริการสาธารณะ

4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่นๆ

จากนักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า โรงเรียนมีบทบาทที่สำคัญคือ

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์
ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น
รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล
กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ
อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น
ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน
การสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา
มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียนความประพฤติ
และการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบความรู้ไปในกระบวนการเรียน
การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิก
ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษามีหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

4. บทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน

บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายแนวทางด้วยกันคือ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (2535, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้เสนอบทบาทของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรประกอบด้วย

1. การประสานงานกับชุมชน คือ การติดต่อเกี่ยวกับนักเรียนระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปกครองและชุมชน

2. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมเทศกาล และวันสำคัญต่าง ๆ

3. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ จัดกิจกรรมของโรงเรียนที่ให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งวิทยาการท้องถิ่นนั้น ๆ

5. การให้บริการชุมชน คือ ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามความเหมาะสม

6. การประชาสัมพันธ์ คือ การเผยแพร่ข่าวสารและผลการดำเนินงานของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 20) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. ดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา

2. การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งให้เกิดเจตคติที่ดี

3. ดำเนินงานต่อเนื่องตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน

4. สร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม

5. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน

6. ใช้วิธีการดำเนินงานง่าย ๆ และเป็นกันเองกับประชาชน

7. ใช้วิธีดำเนินการให้หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละชุมชน

8. ให้เกียรติและยกย่องชุมชนที่ให้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน

9. ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ

10. ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 98) ได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา ควรประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. อบรมผู้ปกครอง ผู้บริหาร อาสาสมัคร ให้ความรู้ด้านจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. อบรมสัมมนาผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง ครูแนะแนว ประธานกรรมการสถานศึกษา กับแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
3. ดำเนินการบำบัด และแก้ไขปัญหานักเรียนเสพยา และกัญชา โดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการ
4. ประชุมสัมมนาผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
5. ส่งเสริมให้โรงเรียนร่วมกับชุมชนจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพ อนุรักษ์ และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. พัฒนาครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและจัดค่ายส่งเสริมการอ่าน
7. พัฒนาครูให้ใช้แหล่งเรียนรู้ในการบูรณาการเรียนการสอน
8. พัฒนาโรงเรียนโดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามอัสยาชัยมานิตย์ เกตุอุดม (2546, หน้า 8) ได้เสนอทฤษฎีในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ 2 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎี 5 ร่วม

1.1 ร่วมกิน คือ ต้องมีความเป็นกันเองกับชุมชน ไม่ถือตัวหรือถืออำนาจสามารถพูดคุย และร่วมรับประทานอาหารกับชุมชนได้ทุกที่และทุกเวลา

1.2 ร่วมนอน คือ ต้องสามารถนอนกับชุมชนได้แม้ว่าบ้านนั้นจะยากจนก็ตามที เพราะบางครั้งการติดต่องานต้องเข้าได้กับทุก ๆ คน

1.3 ร่วมคิด คือ ต้องเข้าประสานงานกับชุมชน จัดเชิญประชุม หรือให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดในการแก้ปัญหาของโรงเรียน

1.4 ร่วมกิจกรรม คือ ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานประจำปีงานสำคัญทางศาสนา หรือเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่โรงเรียน

1.5 ร่วมอุดมการณ์ คือ ต้องมีความเสียสละ เพื่อส่วนรวม มีความมุ่งมั่น มีจิตใจที่แน่วแน่ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ ให้ความช่วยเหลือชุมชนและเป็นแนวร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน

2. ทฤษฎี 3 จัก

2.1 รู้จักแบ่งปัน (sharing) คือ รู้จักเอื้อเฟื้อแบ่งปันเมื่อมีสิ่งของก็สามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นได้ ดังคำที่ว่า “เมื่อมีอาหารก็กินได้มือเดียว แต่ถ้าวัดจักแบ่งปันให้ผู้อื่น ก็จะมีกินไปทั้งปี”

2.2 รู้จักเข้ากับคนอื่นได้ (participating) คือ ต้องเป็นคนที่มีความยืดหยุ่น พุดจาดีไพเราะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะการติดต่อกันแต่ละครั้งต้องรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้งานสำเร็จด้วยดี

2.3 รู้จักเชื่อมโยงองค์กรและบุคคล (cooperating) คือ การรู้จักดึงชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามาเข้าร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากที่นักศึกษากล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทของโรงเรียนต่อชุมชน ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ครูต้องมีความรู้เรื่องชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น โครงสร้าง วัฒนธรรมประเพณี อาชีพ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ทรัพยากร ความต้องการของชุมชน และเป็นกันเองกับชาวบ้าน
2. การติดต่อประสานงานต้องเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา
3. ออกเยี่ยมเยียนประชาชนโดยทำเป็นปกติสม่ำเสมอ
4. จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. ให้บริการแก่ชุมชน ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องใช้ บุคลากรของโรงเรียนและความรู้
6. จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน โดยเผยแพร่กิจกรรมทางสื่อมวลชนหรือจัดทำวารสาร หนังสือพิมพ์โรงเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนต้องยึดหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความจริงใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่จัดนั้นจะต้องทำให้หลากหลายทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้นำ ข้อสังเกตในการสร้างความสัมพันธ์นี้ มิใช่ดูที่การช่วยเหลือของชุมชน แต่ฝ่ายเดียวจะต้องพิจารณาโดยองค์รวมและที่สำคัญโรงเรียนและชุมชน มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. แนวคิดเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.1 ความหมายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536, หน้า 14) กล่าวว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่าง บ้าน โรงเรียน ชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์ประชาคม ศูนย์การศึกษาและวัฒนธรรม และเป็นตัวนำในการนำความเจริญมาสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่นในชุมชน

เป็นแนวทางในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนจากชุมชนและเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กัลยา พลวิทย์ (2539, หน้า 13) ได้กล่าวว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนติดต่อสื่อสารสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2539, หน้า 183) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพราะโดยหลักการของการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้ร่วมงาน จะช่วยให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งยังเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันให้มีชีวิตชีวาได้ทั้งงานและน้ำใจ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่สร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนต่อไป

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการที่โรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับชุมชนและท้องถิ่น ทำให้กล่าวได้ว่า นอกจากเป็นสถานการศึกษาแล้ว โรงเรียนยังมีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคมระดับท้องถิ่นอีกด้วย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 24) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน อันจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือ และความสะดวกในการดำเนินงาน
2. เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนคือบุคคล วัสดุ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้
3. เพื่อให้โรงเรียนได้รับความสนับสนุน และช่วยเหลือจากชุมชน ทั้งด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโรงเรียน
4. เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือชุมชนทางด้านวิชาการและอื่น ๆ อันจะเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง

5. เพื่อสนับสนุนในการดำเนินงานหลักของโรงเรียนคืองานวิชาการบรรลุเป้าหมาย
ได้สะดวก

6. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานอันจะทำให้บุคลากรมีขวัญ
และกำลังใจในการปฏิบัติงาน

7. เพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานของโรงเรียนที่อาจจะ
เกิดขึ้นโดยเป็นผลกระทบจากชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2535, หน้า 26-27) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นที่จะต้อง
มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะว่า

1. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่างๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของ
ชุมชน

2. โรงเรียนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน

3. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

4. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรม และบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นที่โรงเรียน

5. โรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

6. โรงเรียนอาศัยภาษี และการสนับสนุนจากชุมชน

7. โรงเรียนต้องการความสนับสนุน และอุปถัมภ์ในด้านต่าง ๆ จากประชาชน

อุทัย ดุลยเกษม, และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540, หน้า 84-89) กล่าวว่า
เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้โรงเรียนแสดงบทบาทต่อชุมชนนั้น ต้องประกอบด้วย

1. มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาของชุมชนร่วมกับบุคลากร โดยโรงเรียนต้องมี
วิสัยทัศน์ที่จะจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

2. การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภาคีอื่นๆ โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมกัน
แสวงหาความร่วมมือจากภาคีอื่น ๆ มาร่วมในการพัฒนาชุมชน

3. โครงสร้างของการจัดการศึกษา เป็นแบบแบนราบ ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้าง
และระบบในการบริหารจัดการของโรงเรียน จากแนวคิดที่ใช้การสั่งการหลายลำดับมาเป็น
แนวราบให้มากขึ้น โดยให้ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้มากขึ้นและ
ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูทุกระดับมีส่วนร่วมริเริ่มในการวางแผนและบริหารจัดการศึกษาได้มากขึ้น
นอกจากนั้นอาจจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและภาคีอื่นๆ จากแนวคิดยึดโรงเรียน
เป็นศูนย์กลางมาเป็นแนวราบที่มีลักษณะความเสมอภาคให้มากขึ้น เอื้อให้ภาคีอื่นๆ เข้ามา
มีส่วนร่วมมากขึ้นและช่วยกระจายแหล่งความรู้ไปสู่ชุมชนไม่ผูกขาดอยู่เฉพาะในโรงเรียนเพียง
อย่างเดียว

4. นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการจัดการศึกษา
โดยให้จัดการศึกษาตามความต้องการของชุมชน เลิกระบบการผูกขาดการจัดการศึกษา ปรับปรุง

กระบวนการในการจัดการศึกษาให้เป็นบทบาทของโรงเรียนให้มากขึ้น สนับสนุนโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาชุมชนทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

5. ชุมชนมีเจือใจพื้นฐานเพื่อการพัฒนา กล่าวคือ ถ้าชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะมีทรัพยากรบุคคล ผลผลิต รายได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำที่เหมาะสมโรงเรียนก็สามารถเข้าไปสนับสนุนการพัฒนาได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 42) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาว่า โรงเรียนทันสมัย สร้างวิสัยทัศน์ครุมุ่งสู่มาตรฐาน สานความร่วมมือด้วยการกำหนดแผน 8 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2542 - 2544) โดยมีข้อที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในนโยบายข้อ (2) ว่าเป็นส่งเสริมผู้ประกอบการ ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (6) ให้มีการประสานความร่วมมือกับส่วนราชการ ชุมชน และเอกชน ในลักษณะเครือข่าย การปฏิบัติงาน และ (7) ร่วมกันประสานความร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองดูแลนักเรียน ให้มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ปราศจากสารเสพติด อบายมุข

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4-21) ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในมาตรฐานที่ 5 (ด้านปัจจัยนำเข้า) ผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนร่วมมือจัดการศึกษา พัฒนาการศึกษา และพัฒนาสถานศึกษา ในตัวบ่งชี้ข้อ (1) ว่ามีองค์กรต่าง ๆ ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนที่ช่วยกันสนับสนุนสถานศึกษา (2) มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองชุมชนและสถานศึกษา (3) มีการให้บริการ และเปลี่ยนกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 9) เห็นความสำคัญของชุมชน ได้กำหนดนโยบายและแผนดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ 10 ประการ ข้อ (6) เรื่องการมีส่วนร่วม ว่าโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมพัฒนาฝีมือแรงงานให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น และข้อ (7) เรื่องการระดมทรัพยากรการศึกษาว่าโรงเรียนควรประสานความร่วมมือและขอความช่วยเหลือจากบุคคล ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) กลยุทธ์แผนงานที่ 3 ได้ปรับระบบบริหารการศึกษาและการกระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในรูปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองและรูปแบบอื่น ๆ (กรมสามัญศึกษา, 2545, หน้า 35)

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึง ความสำคัญและความจำเป็น ของงานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้นั้น พอสรุปได้ดังนี้คือ 1) โรงเรียนและชุมชนจะต้องมีความใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมวิชาการต่างๆ 2) โรงเรียนต้องให้ชุมชนมีความเข้าใจ และมีความรู้สึกที่ดี ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

1.3 ลักษณะของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุพัตรา สุมโนมหาอุดม (2535, หน้า 35-36) ระบุว่า กรมสามัญศึกษาได้กำหนด ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร ในการควบคุมดูแลหรือดำเนินการบริหารงานของ โรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. การวางแผนและโครงการ ผู้บริหารควรวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชน ทำแผนโครงการปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นเอกสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วกันทั้งในโรงเรียนและชุมชน

2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ผู้บริหารควรกำหนด อุดมการณ์เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมของโรงเรียน สร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติในด้านต่างๆ เช่น ทางด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านกีฬา ด้านกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และชุมชน

3. การให้บริการชุมชนเพื่อนำโรงเรียนสู่ชุมชนหรือนำชุมชนสู่โรงเรียน เช่น แจงข้อมูลความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ ปรับปรุงบริการต่างๆ ที่โรงเรียนให้แก่ ชุมชน รวมทั้งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ของ โรงเรียน ตลอดจนความร่วมมือในด้านต่างๆ

4. การได้รับความสนับสนุน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการ จัดทำหลักฐานระเบียบ ขอบบังคับ ความร่วมมือจากชุมชน วางนโยบายขอบข่าย และสิ่งที่โรงเรียนควรได้รับการบริการจาก ชุมชน

5. การดำเนินงานของโรงเรียนร่วมกับชุมชนอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

6. การประเมินผลงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจัดให้มีการประเมิน และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539, หน้า 26-27) ได้เสนอ ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) การบริการแก่ชุมชน 3) ร่วมกิจกรรมของชุมชน 4) การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ โรงเรียน และ 5) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้สรุปไว้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมี 6 ด้านคือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ 4) งาน

เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ และ 6) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประกอบด้วย งานด้านการให้บริการแก่ชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2. ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดมาทั้ง 6 ด้าน คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ 4) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ และ 6) การประชาสัมพันธ์โรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางและเป็นกรอบในการวิจัย ในการศึกษาเพื่อพัฒนา งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ และเสนอสาระเพิ่มเติมแต่ละด้านไว้ดังนี้

2.1 การให้บริการชุมชน

2.1.1 ความหมายการให้บริการชุมชน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536, หน้า 55-54) กล่าวว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 2) ได้กล่าวถึง การให้บริการชุมชนว่า หมายถึง การบริการที่โรงเรียนให้กับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2542, หน้า 26) กล่าวว่า การให้บริการแก่ชุมชน หมายถึง การให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน ตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น การให้บริการทางวิชาการ ข้อมูลความรู้ การให้คำแนะนำ หรือคำปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

พิชัย เสริมยจิต (2542, หน้า 45) กล่าวว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง การดำเนินการของโรงเรียนในด้านต่างๆ ที่จะให้บริการหรือช่วยเหลือชุมชนในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านวิชาการ สนาบกีฬา ห้องสมุด อาคารสถานที่หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นแก่ชุมชน เป็นต้น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง การบริการที่โรงเรียนให้กับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ อาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหรือด้านการศึกษา การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหา ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.1.2 ลักษณะของการให้บริการชุมชน

ในการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สามารถกระทำได้หลายรูปแบบ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนก็เป็นรูปแบบหนึ่งในการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536, หน้า 55-59) ได้เสนอแนะไว้ว่าควรมีการดำเนินการดังนี้

1. การให้บริการด้านวิชาการ

1.1 บริการให้สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาชุมชนที่รัฐกำหนด

1.2 บริการให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น และความขาดแคลนของชุมชน

1.3 บริการวิชาการให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน เช่น ชุมชนเมือง และชนบทมีความต้องการด้านวิชาการที่ต่างกัน

2. การให้บริการด้านทรัพยากรบุคคล

2.1 ต้องเป็นไปตามแผนงานโครงการที่ตกลงกันไว้ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง

2.2 บุคลากรต้องได้รับการฝึกอบรม ในงานที่จะไปช่วยชุมชนเป็นอย่างดี

2.3 บุคลากรต้องได้รับการปฐมนิเทศก่อนเข้าร่วมงานชุมชน

2.4 ผู้บริหารต้องคอยติดตามงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.5 ผู้บริหารการศึกษาต้องคอยสนับสนุน ให้กำลังใจ และให้สวัสดิการแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับชุมชนอย่างเหมาะสม

2.6 ผู้บริหารการศึกษาต้องพิจารณาความดีความชอบแก่บุคลากรตามควรแก่ผลงาน

2.7 ต้องมีการบันทึกผลงานการไปช่วยชุมชนไว้เป็นหลักฐาน

2.8 ทำการประเมินและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับชุมชนเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานอยู่เสมอ

3. การให้บริการด้านการเงินและวัสดุ

3.1 ต้องเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้และได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจ

3.2 การดำเนินการเบิกจ่ายเงิน วัสดุ ต้องไม่ขัดต่อระเบียบ

3.3 มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินการใช้เงินและวัสดุ

3.4 มีการรายงานให้หน่วยงานเหนือและผู้เกี่ยวข้องทราบ

4. การให้บริการด้านอื่น ๆ

4.1 การให้ความร่วมมือร่วมใจต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา

ชุมชน

4.2 ให้การสนับสนุนทุกวิถีทางที่ไม่ขัดต่อระเบียบกฎหมาย ระเบียบแบบแผน ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมุ่งผลการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ

4.3 การส่งกำลังบำรุงแก่การพัฒนาชุมชน ทั้งคน เงิน และวัสดุ

4.4 การเข้าร่วมประชุม สัมมนา ร่วมอภิปรายปัญหาต่าง ๆ พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน

กรมสามัญศึกษา (2539, หน้า 8) ได้กำหนดลักษณะการดำเนินงานของโรงเรียนกับชุมชนในด้านการให้บริการชุมชน ประกอบด้วย

1. การให้บริการข่าวสาร ข้อมูลของโรงเรียน
2. การให้บริการด้านส่งเสริมสุขภาพอนามัย
3. การให้บริการด้านส่งเสริมอาชีพ
4. การให้บริการด้านนันทนาการ
5. การให้บริการด้านอาคารสถานที่
6. การให้บริการด้านวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 2) ได้กำหนดรูปแบบการให้บริการชุมชน ไว้ดังนี้

1. การให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพ
2. การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา
3. การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น
4. การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อน

หย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์การพัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2542, หน้า 26) เสนอว่า การให้บริการแก่ชุมชน นอกจากการจัดกิจกรรมต่างๆ แล้ว โรงเรียนควรจัดบริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ด้านเครื่องใช้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วยชาม เครื่องขยายเสียง ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น ด้านความรู้ เช่น จัดบรรยายธรรมะ การปกครอง การเกษตร การอนามัย จัดบริการห้องสมุดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จัดเสียงตามสาย ด้านสวัสดิการ เช่น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ธนาคารข้าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม น้ำสะอาด เป็นต้น และ
ด้านบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ความคิดและอื่นๆ

วิโรจน์ ศรีโกศา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 108) เสนอว่า สิ่งที่โรงเรียน
จะให้การช่วยเหลือชุมชน นอกจากการสอนในโรงเรียนแล้วยังมีอีกหลายประการ คือ นำนักเรียน
ออกไปช่วยพัฒนาชุมชน จัดการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชน
ในชุมชน จัดให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ และเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แก่ชุมชน จัดให้มี
การสำรวจความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนา และความร่วมมือกับหน่วย
ราชการอื่นๆ เพื่อสำรวจอนามัยของชุมชน นอกจากนั้นยังแนะนำบริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่
ของโรงเรียนแก่ชุมชนไว้หลายประการ คือเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน
ในการจัดงานต่างๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่เพื่อชุมชน จัดบริการห้องสมุดแก่
ประชาชนในชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 5) ได้กำหนด
ขอบข่ายเกี่ยวกับงานการให้บริการชุมชน ประกอบด้วย การบริการข่าวสารข้อมูลด้านวิชาการ
และอาชีพแก่ชุมชน การให้บริการให้คำแนะนำ คำปรึกษาหรือด้านการศึกษาการให้บริการด้าน
อาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมของชุมชน และการให้บริการสถานที่พักผ่อน
แก่ชุมชน ได้แก่ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ขอบข่ายของการให้บริการ
ชุมชนประกอบด้วย การให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหรือ
ด้านการศึกษา การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์
การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันผู้นำของชุมชนเป็นศูนย์รวมของชุมชนการเข้าร่วม
กิจกรรมของชุมชน ย่อมเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดียิ่ง
ในการวิจัยเรื่องความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนางาน
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้
ขอบข่ายการให้บริการชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

1. การให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาการอาชีพ
2. การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหรือด้านการศึกษา
3. การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น
4. การให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อน

หย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์การพัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน
น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

2.2 การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

2.2.1 ความหมายการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

กรมสามัญศึกษา (2539, หน้า 10-15) กล่าวว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การขอความร่วมมือจากชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกด้านที่โรงเรียนต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้กิจกรรมนั้นๆ ดำเนินไปด้วยดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ทุกอย่างในด้านต่างๆ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

วิโรจน์ ศรีโกศา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 110) กล่าวว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนอย่างเป็นรูปแบบ มีการวางแผน มีขั้นตอนการดำเนินงาน และเขียนโครงการต่างๆ เพื่อใช้ในการขอรับการสนับสนุนหรือขอความช่วยเหลือจากชุมชนในการทำกิจกรรมของโรงเรียน

นงรัตน์ ศรีพรหม (2544, หน้า 20) กล่าวว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การบริหารและจัดการของโรงเรียนในรูปแบบหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การขอความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปแบบ มีการวางแผน และเขียนโครงการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการขอรับการสนับสนุนหรือขอความช่วยเหลือจากชุมชนในการทำกิจกรรมของโรงเรียน

2.2.2 ลักษณะของการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้กำหนดลักษณะการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ดังนี้

1. การช่วยเหลือด้านวิชาการ
2. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ
3. ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์
4. ให้การช่วยเหลือด้านแรงงาน
5. การดูแลรักษาความปลอดภัย
6. ให้การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่คณะครูและนักเรียน
7. การช่วยเหลือด้านวิทยากรชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

การดำเนินการดังกล่าวโรงเรียนได้วางแผนหรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุนจะจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติออกเกียรติบัตร

หรือรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทน ตามระเบียบทางราชการต่อไป

วิโรจน์ ศรีโกศา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 108 -111) ได้สรุปรูปแบบของการรับความช่วยเหลือการสนับสนุนจากชุมชนโดยกำหนดเป็นลักษณะของทรัพยากรไว้ดังนี้คือ

1. ทรัพยากรมนุษย์ โดยเป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากร ช่วยสอนประจำ
2. ทรัพยากรการเงิน โดยบริจาคให้เปล่า สมทบเฉพาะเรื่องตั้งเป็นกองทุนอุปการะเฉพาะเรื่อง
3. ทรัพยากรอุปกรณ์ จัดนิทรรศการให้รู้ทั่วกัน แลกเปลี่ยนกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้ยืมใช้เป็นเครื่องครัว บริจาคให้
4. ทรัพยากรวัสดุ บริจาค ขยายราคาถูก ให้เด็กฝึก
5. ทรัพยากรอาคารสถานที่ บริการให้ยืม บริการให้ฝึก
6. ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบการศึกษาเรียนรู้จากของจริง เข้าใจและเรียนรู้จากธรรมชาติ สภาพแวดล้อมในชุมชน
7. ทรัพยากรด้านเทคโนโลยี ความรู้ทางเทคโนโลยี เช่น โรงเลื่อย โรงสีอุตสาหกรรม ต่างๆ วัฒนธรรมพื้นบ้าน การเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา

ณรงค์ ศรีพรหม (2544, หน้า 22) ได้เสนอแนวทางที่สามารถจัดเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชน องค์การส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน เข้ามามีบทบาทในรูปคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของโรงเรียน การเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ โรงเรียนจะมีผู้เข้าร่วมให้คำปรึกษาร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ช่วยสอดส่องดูแลและวางแผนเพื่อพัฒนาโรงเรียน มีกิจกรรมหลากหลายที่โรงเรียนสามารถจัดให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา เช่น

- 1.1 ร่วมกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน
- 1.2 ร่วมจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนการพัฒนาโรงเรียนและแผนปฏิบัติการประจำปี
- 1.3 จัดหาทุนการศึกษา
- 1.4 การพัฒนาบุคลากร
- 1.5 การพัฒนาอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน
- 1.6 การจัดอาหารเสริม อาหารกลางวัน
- 1.7 การจัดโครงการเยี่ยมบ้าน
- 1.8 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน ฯลฯ

2. การเข้ามามีส่วนร่วมด้านวิชาการ

ผู้ปกครอง ชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายรูปแบบ ดังนี้

2.1 เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน โดยการช่วยเหลือกระตุ้นและพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาการด้านภาษา การรักการอ่าน การปลูกฝังคุณธรรม นอกจากนี้ยังช่วยเหลือในเรื่องการทำการบ้านของเด็กและแนะแนวในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.2 การเป็นวิทยากร โรงเรียนควรจัดให้มีการสำรวจคนในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการ เช่น ใครมีความรู้ความสามารถพิเศษในเรื่องใด ก็เชิญมาเป็นวิทยากรพิเศษหรือเป็นคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

2.3 การเป็นผู้ช่วยครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมิได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนเท่านั้น โรงเรียนต้องดำเนินการให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

2.4 เป็นผู้ร่วมประเมินผล ในแต่ละปีการศึกษาโรงเรียนควรจัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยเชิญผู้ปกครอง ชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินงาน เช่น ประเมินแผนงานโครงการต่าง ๆ ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในปีต่อไป

2.5 ในกิจกรรมด้านอื่นๆ ในโรงเรียน ในแต่ละปีการศึกษาโรงเรียนจะมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกือบตลอดปี โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเชิญมาเป็นแขกของโรงเรียนหรือร่วมเป็นคณะกรรมการจัดงานต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันสำคัญ การแข่งขันกีฬานักเรียน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน ฯลฯ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 5) ได้กำหนดขอบข่ายเกี่ยวกับการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ประกอบด้วย การช่วยเหลือด้านวิชาการ การให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านแรงงาน และด้านวิทยากรชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนมีขอบข่ายการดำเนินงาน ดังนี้คือ การช่วยเหลือด้านวิชาการ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์ ให้การช่วยเหลือด้านแรงงาน การดูแลรักษาความปลอดภัย การให้การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่คณะครูและนักเรียน และการช่วยเหลือด้านวิทยากรชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินการดังกล่าวโรงเรียนต้องวางแผนหรือโครงการในการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุนจะจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติออกเกียรติบัตรหรือรายงานผู้บังคับบัญชา เพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบทางราชการต่อไป

การนำผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องที่ทำกันมาแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนและผู้ปกครอง ชุมชน และที่สำคัญที่สุดคือ เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน แต่ทั้งนี้คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องเข้าหาชุมชนก่อน ต้องเป็นผู้นำและเป็นเครือข่ายของชุมชน ร่วมมือกับชุมชนแสวงหาแนวทาง และกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา มีความสมานฉันท์ร่วมมือร่วมใจ ให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน อย่าให้รู้สึกว่า การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพียงฝ่ายเดียว ในการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ขอข่ายการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

1. การช่วยเหลือด้านวิชาการ
2. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ
3. ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์
4. ให้การช่วยเหลือด้านแรงงาน
5. การดูแลรักษาความปลอดภัย
6. ให้การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่คณะครูและนักเรียน
7. การช่วยเหลือด้านวิทยากรชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

2.3.1 ความหมายการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536, หน้า 13) กล่าวว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา และเกิดความรู้สึกว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องรับผิดชอบ

กัลยา พลีรักษ์ (2539, หน้า 14) กล่าวว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง กระบวนการในการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การร่วมกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง การดำเนินงานหรือการจัดกิจกรรมโรงเรียน ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี

ชัยยงค์ พรมวงศ์ (2542, หน้า 360-361) กล่าวว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เพื่อให้ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน หรือหน่วยงานอื่น ๆ เข้าใจการดำเนินงานและความต้องการของโรงเรียน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง รูปแบบในการดำเนินงาน หรือ กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับชุมชนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

2.3.2 ลักษณะของการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536, หน้า 17) เสนอแนะว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ นั้น ต้องเป็นกระบวนการที่รับและให้ข้อมูลข่าวสารกับชุมชน ควรมีวิธีการหลายอย่างและต่อเนื่อง ข่าวสารที่โรงเรียนให้ต้องน่าสนใจต่อการเข้าใจ มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ที่สำคัญคือ จะต้องให้ประชาชนมีความเข้าใจในโรงเรียนให้มากที่สุด และได้เสนอวิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ไว้ว่าจะต้องมีการศึกษา ชุมชน มีการจัดประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน บริการชุมชน จัดตั้งองค์การระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน วิธีการดังกล่าวต้องดำเนินไปโดยยึดหลักที่ว่า ชุมชนได้ประโยชน์จากโรงเรียนมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็ได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน

กุลยา ดันดีผลาชีวะ (2537, หน้า 49) กล่าวว่า วิธีการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ สามารถทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

1. จัดทำแผ่นพับ (brochure) เพื่อเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของโรงเรียนแก่ชุมชน
2. เปิดเยี่ยมสถานที่ (open house) ในแต่ละปีโรงเรียนควรจัดนิทรรศการวิชาการแสดงผลงานของนักเรียน ทั้งด้านศิลปะและอื่น ๆ เพื่อให้สาธารณชนสนใจเข้าเยี่ยมชมห้องเรียนที่สวยงาม มีจุดเด่น โดยจัดงานอย่างมีระบบ มีความหมายและจงใจ
3. เข้าร่วมสาธารณกิจของชุมชน เช่น งานพัฒนาหมู่บ้าน งานทำความสะอาดท้องที่ นอกจากชุมชนจะเห็นหน้าใจของโรงเรียนแล้ว นักเรียนยังได้ฝึกการเรียนรู้กับชุมชน
4. การบริการชุมชนเป็นงานอย่างหนึ่งของโรงเรียน เช่น บริการเด็กเล็ก บริการความรู้ผู้สูงอายุในพื้นที่
5. จัดตั้งประชาสัมพันธ์โรงเรียนเพื่อทำหน้าที่ศึกษาข้อมูล และประเมินเจตคติของประชาชนซึ่งเป็นกลวิธีเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้กำหนดลักษณะของการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้

1. การนำนักเรียนไปร่วมแสดงกิจกรรมในงานของชุมชน
2. การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
3. การจัดทัศนศึกษา โดยเชิญชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมมือ
4. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน
5. การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
6. การจัดงานประจำปี เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วันไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันแจกประกาศนียบัตร หรือการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

ชัยยงค์ พรมวงศ์ (2542, หน้า 360-361) กล่าวว่า หลักการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ นั้นต้องยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์ ความสม่ำเสมอ ความเสียสละ ความอดทน รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์และเวลา มีความต่อเนื่องในการดำเนินงานให้ครอบคลุมขอบข่ายงานของโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ ปรับให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในแต่ละโอกาสและสภาพปัญหาซึ่งกำหนดลักษณะของการดำเนินงานคือ 1) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ 2) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา 3) ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาดูแลการจัดการศึกษาของโรงเรียน และ 4) ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษาและการพัฒนาการเรียนการสอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 8-9) ได้กำหนดลักษณะเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ประกอบด้วย การนำนักเรียนไปร่วมแสดงกิจกรรมในงานของชุมชน การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ การจัดทัศนศึกษา โดยเชิญชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมมือ การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และจัดงานประจำปี ได้แก่ วันปีใหม่ วันลอยกระทง วันไหว้ครู ร่วมกับชุมชน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ มีลักษณะการดำเนินงาน ดังนี้คือ การนำนักเรียนไปร่วมแสดงกิจกรรมในงานของชุมชน การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ การจัดทัศนศึกษา โดยเชิญชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมมือ การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หรือการจัดงานประจำปีร่วมกับชุมชน

การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษา ดำเนินงานร่วมกับชุมชน ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ในการวิจัยเรื่องความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. การนำนักเรียนไปร่วมแสดงกิจกรรมในงานของชุมชน
2. การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ
3. การจัดทัศนศึกษา โดยเชิญชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ เข้ามาร่วมมือ
4. การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน
5. การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา
6. การจัดงานประจำปี เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง วัน

ไหว้ครู วันพ่อ วันแม่ วันแจกประกาศนียบัตร หรือการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

2.4 งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.1 ความหมายงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมศักดิ์ สันธะเวชญ์ (2541, หน้า 1-2) กล่าวว่า งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนโดยคณะบุคคลว่าด้วยการแก้ปัญหาและตัดสินใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานที่โรงเรียนต้องดำเนินการบริหารตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสรรหาคณะบุคคลเข้ามาร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีระบบมีระเบียบ และมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในด้านการจัดการศึกษา

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, หน้า 301) กล่าวว่า งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อพิจารณาปัญหาและแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานที่โรงเรียนต้องดำเนินการโดยการสรรหาคณะบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา ร่วมวางแผน ดำเนินงาน และสรรหาทรัพยากรเพื่อมาใช้ในการจัดการศึกษา รวมถึงการร่วมในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4.2 ลักษณะของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้กำหนดลักษณะของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบของราชการ

2. การจัดอบรมสัมมนา โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน

3. การจัดประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ตามระเบียบที่กำหนด

4. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบและให้ความเห็นชอบ

5. จัดทำแผนการบริหารงบประมาณให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบและให้มีส่วนร่วมให้คำแนะนำ ปรีกษา เสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน

6. วางแผนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อแสวงหาการให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน

7. รายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

ภาค หนุมา (2540, หน้า 31) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาไว้ว่า กรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษา เพราะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน เป็นตัวแทนของชุมชน ในการอยู่ร่วมพัฒนาโรงเรียน เริ่มตั้งแต่การร่วมวางแผน กำหนดนโยบายของโรงเรียน ร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในรูปแบบของการสนับสนุน ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานโรงเรียน อีกทั้งยังช่วยประสานความสัมพันธ์ เสนอแนะ นำทรัพยากรท้องถิ่นช่วยพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนก้าวหน้าในทุกๆ ด้าน โรงเรียนจึงควรเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานด้านกรรมการสถานศึกษาให้กรรมการสถานศึกษาได้พัฒนา เช่น การประชุมสัมมนา พาไปทัศนศึกษา ทำให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 20-22) ได้กำหนดสัดส่วน และการคัดเลือกสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีจำนวนกรรมการที่เป็นสตรีไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมดโดยมีข้อเสนอดังนี้

1. กรณีที่กำหนดให้มีกรรมการรวมทั้งสิ้น 7 คน ควรจะมีสตรีเป็นกรรมการอย่างน้อย 2 คน

2. กรณีที่กำหนดให้มีกรรมการรวมทั้งสิ้น 8-10 คน ควรจะมีสตรีเป็นกรรมการอย่างน้อย 3 คน

3. กรณีที่กำหนดให้มีกรรมการรวมทั้งสิ้น 11-13 คน ควรจะมีสตรีเป็นกรรมการอย่างน้อย 4 คน

4. กรณีที่กำหนดให้มีกรรมการรวมทั้งสิ้น 14-15 คน ควรจะมีสตรีเป็นกรรมการอย่างน้อย 5 คน

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินยุทธศาสตร์ในเชิงป้องกัน คือ กำหนดจำนวนกรรมการในแต่ละองค์ประกอบซึ่งได้แก่ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรชุมชน และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้มีจำนวนกรรมการองค์ประกอบละ 2 คน และประกาศรับสมัคร คุณสมบัติผู้เข้ารับการคัดเลือก โดยจำแนกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้สมัครเป็นชาย คัดเลือกให้ได้จำนวน 1 คน และกลุ่มผู้สมัครเป็นสตรี คัดเลือกให้ได้จำนวน 1 คน เป็นต้น ในการกำหนดแต่ละองค์ประกอบให้มีจำนวนกรรมการ 2 คน ทั้ง 5 องค์ประกอบหรือกำหนดให้มีจำนวน 2 คน เฉพาะองค์ประกอบใด หรือหลายองค์ประกอบก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 31-41) ได้ให้บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
2. เสนอแผนปฏิบัติการประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. สรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
4. เสนอเพื่อขอความเห็นชอบสาระหลักสูตร ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น
5. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี
6. ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้เรียนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ
7. จัดให้เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียน และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ
8. เสนอให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วม ในการดำเนินการตามภารกิจทั้ง 4 ด้าน ของสถานศึกษา คือการบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
9. ร่วมวางแผนในการดำเนินงาน กับคณะกรรมการสถานศึกษา ในการระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
10. จัดหาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ วิชาชีพชุมชน และท้องถิ่น
11. จัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปี เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรับทราบและเห็นชอบให้รายงานต่อสาธารณชน
12. ประสานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปรึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 42) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษา
โดยตำแหน่ง

2. ดำเนินการสรรหากรรมการสถานศึกษาจากกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ตามระเบียบ
(ยกเว้นผู้ทรงคุณวุฒิ)

3. ดำเนินการร่วมกับผู้แทนจากกลุ่มบุคคล ที่ได้รับคัดเลือกตามข้อ 2 เสนอ
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 8 คน แล้วคัดเลือกให้เหลือกึ่งหนึ่ง

4. ดำเนินการร่วมกับผู้แทนที่ได้คัดเลือกตาม ข้อ 2 และข้อ 3 คัดเลือก
ประธานจากผู้แทนตามระเบียบ

5. จัดทำคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาและนำเสนอให้หัวหน้า
การประถมศึกษาอำเภอลงนามแต่งตั้ง

6. ดำเนินการให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา อย่างน้อย
ภาคเรียนละครั้งและรายงานการประชุมต่อหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ

7. ดำเนินการสรรหากรรมการทดแทนและนำรายชื่อเสนอหัวหน้าการ
ประถมศึกษาอำเภอเมื่อครบกำหนด 2 ปี ตามระเบียบ

กรมวิชาการ (2544, หน้า 55) กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น
พื้นฐานมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบ
แผนปฏิบัติการประจำปี เห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ
สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เสริมสร้างความ
สัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 125) กล่าวว่า คณะกรรมการ
สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีอำนาจหน้าที่กำกับ และสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
3. ให้ความเห็นชอบในการขอจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไป และ
เสนอแนะการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา

4. ส่งเสริมการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่นของสถานศึกษา
5. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และส่งเสริมให้มีการดูแลบำรุงรักษา พัฒนา

ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น

6. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการ
ประเมินผลคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกของสถานศึกษา

7. ประสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
8. ให้คำแนะนำ ปรีกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในกิจการที่เกี่ยวกับสถานศึกษา
9. มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

10. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

11. แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานใดๆ ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมอบหมาย กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 13-16) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

1.2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

2.1 ให้ความเห็นชอบ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งและการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงินและการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ตามที่กฎหมายหรือระเบียบที่กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

4.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

4.2 รับทราบ ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น และรายงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจนนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครอง ดูแล บำรุง รักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์ จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

4.4 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

4.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษา ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 10) ได้กำหนดลักษณะงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบของราชการ การจัดประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ตามระเบียบที่กำหนด การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ และให้ความเห็นชอบ การทำแผนการบริหารงบประมาณให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ และให้มีส่วนร่วมให้คำแนะนำ ปรึกษา เสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน การวางแผนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแสวงหาการให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน และการรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดอบรมสัมมนาโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดประชุมตามระเบียบที่กำหนด การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำแผนการบริหารงบประมาณ การวางแผนการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษา การแสวงหาการให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน และการสรุปรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

จากการศึกษาลักษณะของงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า เป็นงานที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 ซึ่งในการวิจัยเรื่องความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ลักษณะงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย

1. การสรรหาและแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบของราชการ
2. การจัดอบรมสัมมนา โดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน
3. การจัดประชุมอย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ตามระเบียบที่กำหนด
4. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบและให้ความเห็นชอบ
5. จัดทำแผนการบริหารงบประมาณให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบและให้มีส่วนร่วมให้คำแนะนำ ปรีกษา เสนอแนะแนวทางการดำเนินงาน
6. วางแผนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแสวงหาการให้การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นจากชุมชน
7. รายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ

2.5 การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

2.5.1 ความหมายการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ หมายถึง งานที่เป็นการแสวงหา แนวทาง และความร่วมมือจากชุมชน โดยโรงเรียนให้ความร่วมมือ ดำเนินการ และสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน

วิโรจน์ ศรีโกคา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 110) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ หมายถึง การดำเนินการของโรงเรียนในการมีส่วนร่วม หรือเป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ โดยประสานงานกับผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543, หน้า 132) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิขึ้นมา เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ หมายถึง การดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือผู้ปกครองนักเรียน เพื่อจัดองค์กรขึ้นมาสนับสนุน หาแนวทาง และร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาชุมชน

2.5.2 ลักษณะของการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้กำหนดลักษณะของการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ดังนี้

1. ร่วมกับชุมชนในการดำเนินการก่อตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ เพื่อการศึกษา
2. จัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคลในชุมชน ที่โรงเรียนให้การสนับสนุน หรือมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินการของโรงเรียน
3. เชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิต่างๆ มาร่วมประชุม วางแผนในการดำเนินการของโรงเรียน และร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดอย่างสม่ำเสมอ
4. เชิญผู้มีความรู้ความสามารถของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และประชาชนในชุมชน

วิโรจน์ ศรีโกคา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 110) ได้สรุปบทบาทของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับสมาคมดังนี้

1. เป็นผู้กระตุ้นหรือชี้แนะให้มีการจัดตั้งกลุ่ม สมาคม มูลนิธิ ขึ้นโดยประสานงานกับผู้ปกครองที่มีความสนใจ และดำเนินการประชุมในครั้งแรกๆ ก่อนจนกว่าจะได้คณะกรรมการอย่างแท้จริง
2. ให้สถานที่ทำงานเป็นสื่อกลางในการติดต่อระยะแรกๆ หรือส่วนใหญ่ สมาคมยังต้องอาศัยโรงเรียนเป็นที่ตั้งของสมาคม ที่ประชุม และดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ
3. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียน เพื่อที่สมาคมจะได้ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนตามที่เห็นสมควรต่อไป

4. เข้าร่วมในกิจกรรมของสมาคม งานบางอย่าง เช่น กิจกรรมหารายได้ของสมาคมจำเป็นจะต้องอาศัยแรงงานสนับสนุนในการดำเนินงาน เมื่อเป็นดังนี้โรงเรียนสามารถใช้ แรงงานที่มีอยู่เข้าช่วยเหลือได้

5. ให้บริการด้านต่างๆ ตามคำร้องขอของสมาคม เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิก เช่น การขอวงดนตรีของโรงเรียนไปบรรเลงในโอกาสต่างๆ ของสมาชิก การพิจารณาผลงาน บางอย่างเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนในนามของสมาคม เป็นต้น

นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543, หน้า 132) ได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ไว้ดังนี้

1. โรงเรียนและประชาชนในชุมชน ได้ร่วมมือกันดำเนินการก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาของโรงเรียน

2. จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับชมรม สมาคม หรือมูลนิธิและกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียน

3. เชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิต่างๆ มาร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

4. เชิญผู้มีความรู้ความสามารถของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครู และนักเรียน

5. สมาคม ผู้ปกครองและคณะครู ได้มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียน

6. นำคณะครูและนักเรียนไปชมกิจกรรมของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิในชุมชน

7. โรงเรียนและประชาชนในชุมชนได้ร่วมมือกันดำเนินการจัดตั้งชมรม สมาคมผู้ปกครองและครูในโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 12) ได้กำหนดลักษณะของงานเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ประกอบด้วยการร่วมกับชุมชนในการดำเนินการก่อตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมเพื่อการศึกษา การจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับชมรม สมาคมหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่โรงเรียนให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินการของโรงเรียน การเชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิต่างๆ มาร่วมประชุมเพื่อวางแผน ในการดำเนินการของโรงเรียน และร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดอย่างสม่ำเสมอ และการเชิญผู้มีความรู้ความสามารถของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และประชาชนในชุมชน

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ประกอบด้วย การร่วมกับชุมชนในการดำเนินการก่อตั้ง

กลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา การจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่โรงเรียนให้การสนับสนุน หรือมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินการของโรงเรียน การเชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิต่างๆ มาร่วมประชุมวางแผนในการดำเนินการของโรงเรียนและร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดอย่างสม่ำเสมอ และการเชิญผู้มีความรู้ความสามารถของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และประชาชนในชุมชน

การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ หมายถึง งานที่เป็นการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน โดยโรงเรียนให้ความร่วมมือ ดำเนินการ และสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ในการวิจัยเรื่องความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ ประกอบด้วย

1. ร่วมกับชุมชนในการดำเนินการก่อตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา
2. จัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่โรงเรียนให้การสนับสนุน หรือมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินการของโรงเรียน
3. เชิญกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิต่างๆ มาร่วมประชุมวางแผนในการดำเนินการของโรงเรียน และร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดอย่างสม่ำเสมอ
4. เชิญผู้มีความรู้ความสามารถของกลุ่มบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และประชาชนในชุมชน

2.6 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

2.6.1 ความหมายการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

อำนาจ ดงทอง (2540, หน้า 11) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติงานที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง งานที่เผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน ทั้งจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น

วิโรจน์ ศรีโกศา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 108 - 109) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ชุมชนได้รับทราบถึงผล

การดำเนินงานของโรงเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา รวมถึงเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการให้แก่ชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน

สมศักดิ์ ทุงคาโน (2543, หน้า 18 -19) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลหรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลของโรงเรียนให้ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง งานที่เผยแพร่ข่าวสารการดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน ทั้งจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น

2.6.2 ลักษณะของการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

อำนาจ คงทอง (2540, หน้า 11) ได้กำหนดแนวทางการประชาสัมพันธ์โรงเรียนดังนี้ 1) จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน 2) จัดทำจุลสาร วารสาร สิ่งพิมพ์และจัดป้ายนิเทศ 3) ออกพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง 4) จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน 5) จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน 6) จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง ครู และชมรมสมาคมศิษย์เก่า และ 7) วางแผนประชาสัมพันธ์โรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) ได้กำหนดลักษณะของการประชาสัมพันธ์โรงเรียนดังนี้

1. จัดให้มีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า
2. จัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ เผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน
3. จัดทำป้ายประกาศข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน
4. จัดทำจดหมายแจ้งข่าวผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. แจ้งข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหอกระจายข่าว
6. จัดประชุมผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อแจ้งนโยบาย และความก้าวหน้า
7. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน
8. ส่งเสริมให้คณะครูเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น
9. ส่งเสริมให้คณะครูร่วมงานประเพณีและงานสังคมของประชาชนในท้องถิ่น
10. จัดให้มีการใช้สื่อ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ในการประชาสัมพันธ์

โรงเรียน

11. สนับสนุนและจัดให้มีการแสดงของนักเรียน เช่น การแสดงดนตรีสากล นาฏศิลป์ เป็นต้น ในกิจกรรมสำคัญๆ ของชุมชน

12. จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานทางวิชาการ และการแข่งขัน กีฬากับชุมชนหรือสถาบันอื่น

13. จัดให้คณะครู นักเรียน ออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชน เป็นประจำ

วิโรจน์ ศรีโกศา, และพีระ รัตนวิจิตร (2542, หน้า 108 - 109) ได้กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรใน โรงเรียนและชุมชนเห็นความสำคัญ ประกอบด้วย

1. จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของโรงเรียนให้ผู้ปกครอง และชุมชน ได้รับความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของโรงเรียน

2. ประชาสัมพันธ์งานโรงเรียน ในโอกาสวันสำคัญ วันประเพณีหรือในงาน เทศกาลต่างๆ ตามโอกาสที่เหมาะสม

3. เชิญผู้ปกครองมาร่วมปรึกษาหารือ ในวาระที่โรงเรียนเริ่มงานใหม่หรือ ในการวางแผนของโรงเรียน

4. ประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนในวันจัดงานของโรงเรียน การจัดงาน ชุมชน ในวันสำคัญและประเพณีของท้องถิ่น โดยใช้ผลงานการแสดงของนักเรียน

5. เชิญผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเป็นประธานหรือร่วมงานของโรงเรียน หรือมอบรางวัล และแจกทุนต่างๆ ในงาน เช่น งานวันเด็ก งานวันแม่ งานวันกีฬา เป็นต้น สมศักดิ์ ทุงคาโน (2543, หน้า 18-19) ได้กำหนดลักษณะของการ ประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1. จัดตั้งแผนกประชาสัมพันธ์โรงเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ โรงเรียน

2. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า ชมรม และกลุ่มอาชีพ ต่างๆดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การแสดงของนักเรียนและการแข่งขันกีฬา ภายในวันสำคัญทางศาสนา หรือประเพณีต่างๆ

3. จัดทำสิ่งพิมพ์และเอกสารต่างๆ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

4. อาศัยสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารกิจกรรมโรงเรียน

5. ใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่างๆ ในการเสนอข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของ โรงเรียน

6. ใช้ป้ายนิเทศแผนภาพต่างๆ และสรุปผลการดำเนินงานตามภารกิจของ โรงเรียนเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนให้ได้ผลดี ย่อมเป็นสื่อหรือเครื่องมือให้ชุมชน เข้าใจและศรัทธาโรงเรียนมากขึ้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 (2548, หน้า 15) ได้กำหนดลักษณะเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ประกอบด้วย การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า การจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ เผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน การจัดทำป้ายประกาศข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน การจัดทำจดหมายแจ้งข่าวผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง การจัดประชุมผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อแจ้งนโยบายและความก้าวหน้าของโรงเรียน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน การส่งเสริมให้คณะครูเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียน และบุคคลสำคัญในท้องถิ่น การส่งเสริมให้คณะครูร่วมงานประเพณีและงานสังคมของประชาชนในท้องถิ่น การสนับสนุนและจัดให้มีการแสดงของนักเรียน เช่น การแสดงดนตรีสากล นาฏศิลป์ เป็นต้น ในกิจกรรมสำคัญๆ ของชุมชน การจัดส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานทางวิชาการ และการแข่งขันกีฬากับชุมชนหรือสถาบันอื่น และจัดให้คณะครู นักเรียนออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเป็นประจำ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะของงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ประกอบด้วย การจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า การจัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ เผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน การแจ้งข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหอกระจายข่าว การจัดประชุมผู้ปกครองและชุมชน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานหรือการแสดงของนักเรียนในกิจกรรมสำคัญๆ ของชุมชน การส่งเสริมให้คณะครูเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น การส่งเสริมให้คณะครูร่วมงานประเพณีและงานสังคมของประชาชนในท้องถิ่น และการจัดให้คณะครู นักเรียนออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเป็นประจำ

งานประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นงานที่เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ และมีความภูมิใจในผลงานร่วมกัน ทั้งจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความสะดวกราบรื่นยิ่งขึ้น ในการวิจัยเรื่องความคาดหวังของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางในการดำเนินงานเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. จัดให้มีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า
2. จัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์ เผยแพร่ข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน
3. จัดทำป้ายประกาศข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ของโรงเรียน
4. จัดทำจดหมายแจ้งข่าวผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง
5. แจ้งข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหอกระจายข่าว
6. จัดประชุมผู้ปกครองและชุมชนเพื่อแจ้งนโยบายและความก้าวหน้าของโรงเรียน
7. จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน

8. ส่งเสริมให้คณะครูเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียนและบุคคลสำคัญในท้องถิ่น
9. ส่งเสริมให้คณะครูร่วมงานประเพณีและงานสังคมของประชาชนในท้องถิ่น
10. จัดให้มีการใช้สื่อ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
11. สนับสนุนและจัดให้มีการแสดงของนักเรียน เช่น การแสดงดนตรีสากล นาฏศิลป์ เป็นต้น ในกิจกรรมสำคัญๆ ของชุมชน
12. จัดส่งนักเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานทางวิชาการและการแข่งขันกีฬา กับชุมชนหรือสถาบันอื่น
13. จัดให้คณะครู นักเรียน ออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ให้แก่ชุมชนเป็นประจำ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาของสังคมที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะโดยหลักการของการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น ต้องส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ร่วมงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้งานต่าง ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน โดยเฉพาะงานที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้าน 1) การให้บริการชุมชน 2) การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ 4) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ และ 6) การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การส่งเสริมงานด้านดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน ทั้งยังเป็น การเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันให้มีชีวิตชีวาได้ทั้งงานและน้ำใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ภัทรพร ศักดิ์สูง (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง ตามทัศนะของผู้บริหารและครู กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 477 คน ครูหัวหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริการชุมชน จำนวน 629 คน พบว่า บทบาทที่เป็นจริงในการบริการชุมชนของโรงเรียน ตามทัศนะของผู้บริหารสูงกว่า ตามทัศนะของครู แต่บทบาทที่คาดหวังตามทัศนะของครูสูงกว่า ตามทัศนะของผู้บริหาร ปัญหาในการบริการชุมชนตามทัศนะของผู้บริหารและครูพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสูงสุดที่พบอันดับแรก คือ ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการบริการชุมชนของโรงเรียน

นิวัฒน์ วงษ์ชะอุ่ม (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า วิธีการจัดกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการประชุมครูและผู้เกี่ยวข้อง กำหนดแผนงานและโครงการก่อนมีการจัดกิจกรรมเป็นคราว ๆ ไป โดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในรูปของคณะกรรมการ ผู้บริหารจะชี้แจงให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานก่อนลงมือปฏิบัติการและประเมินผลการจัดกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนบางกิจกรรมโดยใช้วิธีการสังเกตจากจำนวนประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรม ในด้านงบประมาณผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากได้งบประมาณในการจัดกิจกรรม การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการรับบริจาคจากครู นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการ สถานศึกษากิจกรรมหลักที่จัด ได้แก่ กิจกรรมพบปะกับประชาชน หรือผู้ปกครอง รองลงมาเป็นการจัดทำป้ายประกาศข่าวสารด้านการให้บริการชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนจะให้บริการด้านการยืมอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการทางวิชาชีพ เช่น จัดฝึกอบรมด้านการเกษตร จัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยและอื่นๆ ยังให้บริการน้อยกว่าที่ควรแต่โรงเรียนจะเข้าร่วม กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมากที่สุด

เย็นจิตร ทรงศิริ (2537, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการบริหารการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเมืองกับผู้บริหารโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งโรงเรียนอยู่นอกเมืองมีปัญหาในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่แตกต่างกันทุกด้าน

สุจินต์ สีใส (2537, บทคัดย่อ) ศึกษาความคาดหวังของคณะกรรมการกลุ่มและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน จำนวน 224 คน ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน จำนวน 114 คน รวม 338 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสอบถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียนและครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการจัดกิจกรรม เพื่อบริการชุมชนทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ให้ความสำคัญในด้านการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการพัฒนาชุมชน และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากกว่าด้านการให้บริการวิชาการและอาชีพ ด้านการกีฬาและนันทนาการ การจัดบริการข้อมูลข่าวสาร การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การจัดบริการข่าวสารในการเปรียบเทียบการปฏิบัติงาน ในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนของกลุ่มโรงเรียน ตามตัวแปรด้านสถานภาพการบริหารของกลุ่มโรงเรียน มีความคาดหวังต่อการจัดบริการชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติ ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนพบว่า สิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด ด้านกลุ่มโรงเรียน คือ กลุ่มโรงเรียนขนาดงบประมาณในการดำเนินงาน ส่วนด้านชุมชนพบว่า ผู้นำในท้องถิ่นไม่ค่อยมีเวลา นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญของการร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนน้อย

สังวร เชษฐะ (2539, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนในเขตในเมือง 6 ด้าน มีดังนี้ ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านบริการชุมชน ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผน ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับโรงเรียนในเขตชุมชนชนบท ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผน ด้านการบริการให้ชุมชน ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

ภักทินี เฟิงบุปผา (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและประธานกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยภาพรวมปัญหาอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากชุมชนอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับแรก รองลงมาคือปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงเรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและประธานกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาที่เกิดจากชุมชนเป็นอันดับแรกอยู่ในระดับมากคือขาดการประสานสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารระดับท้องถิ่นกับโรงเรียน และปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน อยู่ในอันดับแรก ระดับมากคือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดหาสิ่งพิมพ์ที่ทันสมัยเพื่อเผยแพร่ข่าวสารให้แก่ชุมชน

ภูวนาท คงแก้ว (2539, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะมีคณะกรรมการงานโรงเรียนกับชุมชนรับผิดชอบ มีการสำรวจชุมชนด้วยการสอบถามข้อมูลจาก นักเรียนและผู้ปกครอง โรงเรียนจะเผยแพร่เกียรติประวัติทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและกีฬาชุมชน ให้การสนับสนุนก็พามากกว่าชนิดอื่นๆ การให้บริการชุมชน โรงเรียนให้บริการ ชุมชนในทุกด้าน โดยมีรูปแบบเป็นเอกสารเผยแพร่ในด้านต่างๆ การเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนโรงเรียนดำเนินโครงการโดยจัดโครงการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านทุนทรัพย์และวัสดุ

ครูภักดิ์ และมีการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยหัวหน้างานโรงเรียนกับชุมชน แล้วนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนงานต่อไป ปัญหาที่พบคือ ผู้รับผิดชอบการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่มีความชำนาญในการเขียนแผนงาน ขาดวัสดุครุภัณฑ์ในการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ครูอาจารย์มีภารกิจมาก ไม่มีเวลาให้บริการชุมชน ชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และการประเมินล่าช้า

ตัน ใจดี (2540, หน้า 166-167) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2539 ศึกษากรณีจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยส่วนรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ การวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการบริการชุมชน ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน และด้านการได้รับความสนับสนุนจากประชาชน

สมนึก งามศิริ (2540, บทคัดย่อ) ศึกษาวิเคราะห์งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยทฤษฎีระบบ กรณีศึกษาโรงเรียนวัดดอนทอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีวัดดอนทอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นไปตามทฤษฎีระบบในด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยนำออกอยู่ในระดับมาก

ปฐม พฤกษาไพบูลย์ (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กรรมการโรงเรียนทั้ง 3 ส่วน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียน พ.ศ.2539 โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี กรรมการโรงเรียนขาดการกระตุ้น และโรงเรียนยังไม่มี การสรุปรายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ

ประยูร เข้มทอง (2541, หน้า 65-66) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และผู้นำชุมชนกรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้มีการจัดการทางวิชาการ และแสดงผลงานนักเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประสานงานด้านสุขภาพอนามัยเพื่อให้ความช่วยเหลือชุมชน การเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน การให้ความร่วมมือปรึกษา และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนและการให้คำปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน

คณะครูและชุมชน เพื่อกิจกรรมของโรงเรียนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสูง

นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า โรงเรียนบริหารงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยการประชุมครู และคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อกำหนดแผนงานและโครงการก่อนที่จะดำเนินงานตามกิจกรรมเป็นครั้งๆ ไป มีการกำหนดปฏิทินและดำเนินงานตามปฏิทิน กำหนดงานตามกิจกรรม เป็นบางกิจกรรม การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการใช้การประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรก่อนปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน แหล่งงบประมาณส่วนใหญ่ได้มาจากการรับบริจาคจากคณะครู ศิษย์เก่า และผู้ปกครองนักเรียน การประเมินผล ในการดำเนินงานมีเพียงกิจกรรมที่ใช้แบบประเมินโดยการสังเกต งานที่โรงเรียนดำเนินงานมาก คือ การประกาศให้นักเรียนนำข่าวสารแจ้งผู้ปกครอง การให้ยืมใช้อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ผู้มาติดต่อ การขอรับความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์จากผู้นำชุมชนเป็นการจัดหาทุนบริจาคของชาวจังหวัด สันนิษฐานกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ปัญหาการบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ ขาดแคลนงบประมาณเพื่อนำมาจัดกิจกรรมด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนมีฐานะยากจน ผู้ปกครอง เข้าใจว่า การดำเนินงานในโรงเรียนเป็นเรื่องของทางราชการเท่านั้น กรรมการมีงานประจำไม่เอื้อต่อการบริจาคเพื่อจัดตั้งชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ

สายันต์ พันธุ์ไม้ (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 กับชุมชนตำบลดงดินแดง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 กับชุมชนตำบลดงดินแดง จังหวัดลพบุรี สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการให้บริการชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในขณะที่สภาพที่ต้องการให้เป็นมีค่าเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิมีค่าเฉลี่ยสูงสุด
2. ใน 6 ด้าน เป็นความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 กับชุมชนตำบลดงดินแดง จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ดัชนีจัดเรียงอันดับความต้องการจำเป็นจากอันดับแรกตามลำดับดังนี้ การให้บริการชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคมหรือมูลนิธิ งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ

4. การเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 33 กับชุมชนตำบลดงดินแดง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกี่ยวกับเพศ อายุ และระดับการศึกษา แต่อาชีพ และรายได้ของครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศที่นักการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยไว้นั้นงานที่กรรมการโรงเรียนและชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมค่อนข้างมากคือ งานประชาสัมพันธ์ การบริการชุมชน และในส่วนของโรงเรียนต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ควรจัดหางบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ในการดำเนินงานให้เพียงพอต่อความต้องการ

2. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง
3. จัดโครงสร้างการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
4. จัดประชุมให้ความรู้แก่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชน
5. จัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ชุมชน
6. จัดบริการด้านวิชาชีพแก่ชุมชน
7. จัดกิจกรรมโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คิงท์ (King, 1984, p.1593-A) ได้วิจัยเรื่องโรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนกับความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถลด ความแตกแยกของชุมชนได้โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีทางประชาธิปไตยให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ ผลการวิจัยที่บุคคลอื่นได้วิจัยไว้แล้ว ผลการศึกษาพบว่า หากเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนร่วมในการสร้างกฎเกณฑ์นั้นไว้ และจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์มากขึ้นถ้าบุคคลมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบต่อการดำเนินงานของโรงเรียนจะทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีลดน้อยลง

วิทเทคเกอร์ (Whitaker, 1987, abstract) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองและผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนบริเวณที่ตั้งของโรงเรียนในเมืองเกี่ยวกับการวินิจฉัย ส่งเสริม หรือการตัดสินใจด้านการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองรู้สึกถึงความไม่สะดวกในการรับรู้ข้อมูล หรือประกาศเกี่ยวกับโรงเรียน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องนโยบาย การตัดสินใจทางการศึกษา แต่ผู้บริหารกลับเห็นว่าผู้ปกครองยังมีอิทธิพลต่อโรงเรียน แม้จะมีความสนใจน้อย ผู้วิจัย

จึงได้สรุปว่า ชุมชนมีความสำคัญและควรมีส่วนร่วมในการปรับปรุงโรงเรียน ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนควรตระหนักถึง และวางโครงการร่วมกันให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

มิลเลอร์ (Miller, 1996, p.475) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐเดอริเยียน โดยได้ทำการศึกษาดังสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบันและบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนจำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศ พอสรุปแนวทางในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กล่าวคือ โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนางานเข้าใจบทบาทหน้าที่ และนโยบายโรงเรียน มีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับโรงเรียน นอกจากนั้นควรจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เพียงพอ

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พอสรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการพัฒนาโรงเรียน ให้มีความเจริญและมีความพร้อมในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานที่อาศัยอยู่ในชุมชน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ถือได้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษา โดยนำโรงเรียนสู่ชุมชนและเช่นเดียวกันก็นำชุมชนสู่โรงเรียน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากชุมชน สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทางโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมทุกด้านให้สอดคล้องกับความคาดหวังของชุมชนเป็นที่ตั้ง สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและความคาดหวังในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง และส่งเสริมเพิ่มเติม เพื่อให้การพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป